

Gråspett

Gråspetten förekommer i lövrik skog från Värmland – Mälardalen och norrut, med tyngdpunkten i södra och mellersta Norrland. Arten har sedan 1980-talet, återgått till en högre beståndsnivå efter en rejäl svacka under 1950-talet till slutet av 1970-talet vilket inneburit en viss expansion söderut. Hittas i mosaikartade landskap med inslag av hållmarker, bergssluttningar och öppen mark. Den är besökare på fågelmatningarnas talgbollar vintertid, men lever undanskymt under häckningstid.

Rödlistestatus 2015: Livskraftig (LC)

Populationsutveckling:

1980–2012: ökning 100 %

2001–2012: stabil

Fågeldirektivet: Bilaga 1

Häckningsperiod: 20 mars – 31 juli

Ekologiska krav

Gråspetten föredrar mosaikartade områden med glesa lövträdsrika blandskogsbestånd, hållmarker, bergssluttningar, hyggen och andra ljusöppna, solexponerade områden. Förekommer därför ofta tätast i områden med kuperad topografi. Ett starkt inslag av grova lövträd och död ved är positivt. Förekomst av äldre, lövträdsrik naturskog i landskapet är positivt. Historiskt har arten gynnats av uppkomsten av glesa, lövrika skogar efter skogsbränder.

Häckningsreviret är medelstort, ca 50–100 hektar. Under vintern kan gråspettarna röra sig över 2000–5000 hektar.

Under sommarhalvåret är den viktigaste födan svartmyror och andra marklevande insekter, som tas på marken, t.ex. på hyggen och i unga plantskogar. Under andra delar av året (särskilt när marken är snötäckt) är den mer beroende av äldre skog och insekter i döda/döende träd eller träd med grov bark. Den äter också rönnbär. Vintertid besöker den i stor utsträckning fågelmatningar.

Arten är beroende av lämpliga boträd, främst grov asp men också björk och gråal. Boträdet ligger oftast med god sikt mot öppen mark eller i gles skog. Ofta häckar gråspetten i en kvarlämnad asp på eller invid ett hygge.

Hänsyn vid skogsbruksåtgärder

Arten är rörlig med stora revir och kräver tillgång på stora områden med lämpliga miljöer. Särskilt gäller detta vintertid. Hänsyn är särskilt motiverat i anslutning till branter, sluttningar och på berg.

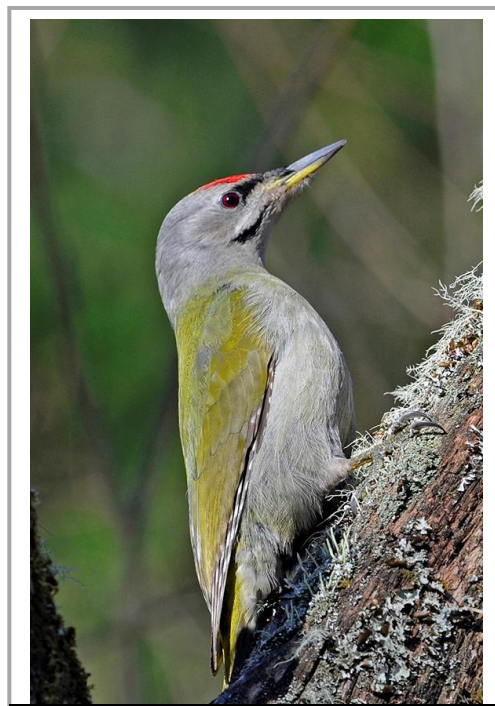

Foto: AL Alf Linderheim/N

SOF-Birdlife förslag till Artvis vägledning

- Undvik avverkning eller andra skogliga åtgärder (inklusive plantering, markberedning, röjning) under perioden 20 mars- 31 juli inom gråspettrevir.
- Spara samtliga grövre aspar, sälgar och rönnar samt en del övrigt löv, gärna i grupp vid alla skogsbruksåtgärder inklusive gallring och föryngringsavverkning. Lämna också yngre aspar för att låta dessa växa in i den nya skogsgenerationen.
- Spara döda eller döende träd.
- Skapa gärna högstubbar.
- Spara myrstackar.
- Undvik stubbrytning i miljöer med gråspett.

Skogsvårdslagen säger

- Ta inte bort äldre vindfällen, högstubbar och torrakor, äldre lövträd (särskilt asp) i barrskog m.m., spara hålträd, bärande träd och andra biologiskt värdefulla träd (SKVFS 7:8).
- Avverkning eller skogsvårdsåtgärder får inte ske på skogliga impediment som är >0,1 hektar (SVL 13a §).
- Avstå från skogsbruk på hänsynskrävande miljöer, för gråspett är t.ex. strand- och sumpskogar, äldre skog på uddar och öar, raviner, berg- och rasbranter, hållmarksskog, yngre brandfält och brynmiljöer viktiga (SKSFS 7:17).
- Lämna skyddszoner med träd och buskar mot hänsynskrävande miljöer (SKSFS 7:21).

Indikator på skyddsvärd skog

Gråspetten finns i landskap med mer eller mindre rik förekomst av äldre asp, och är en bra indikator på landskapsnivå

Regional tillämpning

De tätaste förekomsterna finns i södra och mellersta Norrlands kustlandskap, I Värmland, Dalarna och Västerbottens län är den sällsynt och utanför dessa områden är den mycket sällsynt. I dessa områden är det särskilt motiverat med hänsyn vid skogsbruk.

Tips på ytterligare åtgärder som gynnar arten

- Gör naturvårdsavsättningar i äldre bestånd med stark lövinblandning, gärna på sydvända sluttningar eller mot berg.
- Skapa stående död ved, t.ex. genom ringbarkning av träd, särskilt gran och tall.
- Naturvårdsbränningar är positivt, särskilt lövuppslag efter branden.
- Högt betestryck av vilt på asp, rönn och sälg är ett stort problem på sikt på många håll. Stängsling eller andra lövgynnande åtgärder kan göra stor naturvårdsnytta.
- Var rädd om myrstackar vid avverkning och markberedning.

Lästips

Artfakta för gråspett. ArtDatabankens webbplats, <http://artfakta.artdatabanken.se>

Olsson, C. 2008. Gråspetten i Sverige 2007 – resultat av riksinventeringen. Vår fågelvärld 67, nr 7, s 6–12.